



W ŚWIAT
Z KLASĄ

Religia

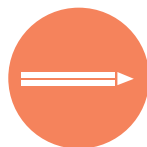
EDUKACJA GLOBALNA NA ZAJĘCIACH RELIGII
W SZKOLE PODSTAWOWEJ



11

SCENARIUSZ

„Chleba naszego powszedniego...” – przyczyny głodu na świecie



URSZULA BYWALEC,
JADWIGA JAROSZ



KLASA VII–VIII



45 MIN

Podczas zajęć uczniowie i uczennice poznają zjawisko głodu i niedożywienia na świecie, zaś punktem wyjścia do tych rozważań jest analiza modlitwy *Ojcze nasz* i zawarta w niej prośba o „chleb powszedni”. Scenariusz zwraca uwagę na paradoksalny w kontekście głodu i niedożywienia globalny proceder marnowania żywności i zachęca młodzież do pochylenia się nad możliwościami przeciwdziałania mu. Młodzież bada przyczyny braku bezpieczeństwa żywnościowego i stara się wskazać możliwe działania i rozwiązania.

Pytania kluczowe

Co oznacza prośba
o „chleb powszedni”?

— — — —

Jakie są przyczyny
głodu na świecie?

Cele zajęć:

- wyjaśnisz, dlaczego w modlitwie *Ojcze nasz* prosimy Boga o chleb
- określisz, na czym polega marnowanie żywności, i wymienisz sposoby, jak mu zapobiegać
- podasz różnice między pojęciami: głód, niedożywienie, ubóstwo (w kontekście globalnego Południa i globalnej Północy)
- wyliczysz główne przyczyny głodu na świecie oraz podasz metody jego ograniczania

Związek z podstawą programową:

C.1.7., C.5.6., D.3.1.

Zagadnienia:

konsumpcja i produkcja, żywność i rolnictwo, globalny rynek i handel międzynarodowy

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

—2 Zero głodu

Metody:

praca z tekstem,
pogadanka, dyskusja,
praca z filmem, modlitwa

Formy pracy:

praca indywidualna,
praca w parach,
praca zbiorowa

Środki dydaktyczne i materiały:

Pismo Święte (*Wj 16, 1–20; Mt 14, 13–21*), kartki A3 dla każdej pary, duży arkusz papieru, film *Skąd się bierze głód – najpilniej strzeżona tajemnica XXI wieku*, Instytut Globalnej Odpowiedzialności (5:05), komputer, rzutnik, dostęp do Internetu

Wprowadzenie



5 minut

Zapowiedz, że za chwilę odmówicie wspólnie modlitwę Ojcze nasz. Poproś młodzież, aby podczas modlitwy zwróciła uwagę, o co prosimy Boga. Po modlitwie porozmawiajcie o tym. Niech uczniowie i uczennice wymienią przykładowe prośby do Boga (nie analizujcie tych próśb zbyt szczegółowo – ważne, by wymieniona została prośba o „chleb powszedni”, bo to będzie przedmiotem tej lekcji).

Proponowane odpowiedzi:

- prośba, aby Bóg mieszkał w ludzkich sercach („święć się imię Twoje”),
- prośba, aby na ziemi zapanowało królestwo Boga, czyli pokój, dobro i radość („przyjdź królestwo Twoje, bądź wola Twoja jako w niebie, tak i na ziemi”),
- prośba o codzienne pożywienie („chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj”),
- prośba o Boże miłosierdzie („odpuść nam nasze winy”),
- prośba o zbawienie („nas zbaw ode złego”).



2 minuty

Następnie zapytaj młodzież: Dlaczego prosimy Boga o chleb?

Proponowane odpowiedzi:

- bo jest to Chleb Życia, Ciała Chrystusa, „lekarstwo nieśmiertelności”, „pokarm dla duszy”,
- bo jest w naszej kulturze symbolem tego, co jest niezbędne do życia.

Praca właściwa



5 minut

Poproś jedną osobę z klasy aby odnalazła w Piśmie Świętym fragment Wj 16, 1–20 i przeczytała go na głos. Poproś inną osobę o streszczenie tego fragmentu Biblii, a następnie zapytaj uczniów i uczennice, dlaczego Bóg zabronił Izraelitom gromadzenia jedzenia.

Proponowane streszczenie:

Po wyjściu z Egiptu Bóg dał swojemu ludowi chleb i mięso do jedzenia z zastrzeżeniem, by ludzie zabierali tyle jedzenia, ile potrzebują dla siebie i swojej rodziny na dany dzień. Gdy nie słuchali oni nakazu Boga, okazywało się, że żywność się psuła.

Proponowana odpowiedź:

Bóg zabronił Izraelitom gromadzenia jedzenia, by zachęcić ich do zaufania Bogu (następnego dnia też mieli otrzymać posiłek) oraz okazywania solidarności z innymi ludźmi (ci, którzy zebrali więcej jedzenia, dzielili się z tymi, którzy mieli go mniej).



4 minuty

Zadaj klasie następujące pytania i poszukajcie na nie wspólnie odpowiedzi: W jaki sposób współcześnie w Polsce marnuje się jedzenie? W jaki sposób zapobiec marnowaniu jedzenia?

W Piśmie Świętym znajdują się fragmenty, z których płynie nauka, że jedzenia nie wolno marnować, a dzielenie się pokarmem z drugim człowiekiem jest świadectwem miłosierdzia, a także mądrości. W opowiadaniu biblijnym Pierwsze rozmnożenie chleba (Mt 14, 13–21) Ewangelista wyraźnie nawiązuje do manny, którą Bóg zsyłał Izraelitom na pustyni, oraz do rozmnożenia chleba przez Elizeusza (2 Krl 4, 42–44). Elizeusz dwudziestoma chlebami nakarmił stu ludzi, Jezus natomiast pięcioma chlebami około pięciu tysięcy mężczyzn. Uwaga Ewangelisty, że chleba pozostało więcej, niż było, ukazuje niewyczerpalną obfitość chleba eucharystycznego. Syn Boży podkreśla wyraźnie szacunek do chleba (po każdym posiłku zbierano resztki nawet wielkości oliwki). Podobna sytuacja jest opisana w opowiadaniu Drugie rozmnożenie chleba (Mt 15, 32–39). Wielokrotnie Jezus troszczy się o głodnych, ale zawsze podkreśla wartość pokarmu i nie pozwala na jego marnowanie. Jesteśmy zatem zobowiązani do takiej postawy i szacunku do pożywienia, które pochodzi od Boga.

W jaki sposób współcześnie w Polsce marnuje się jedzenie?

- w sklepach wielkopowierzchniowych często wyrzuca się żywność, której termin przydatności do spożycia (według opisu na opakowaniu) minął, pieczywo z poprzedniego dnia, nieładnie wyglądające

jące owoce i warzywa itp. (możecie też porozmawiać o tym, czy jogurt przeterminowany o dwa dni na pewno nie nadaje się do spożycia),

- ludzie kupują więcej, niż są w stanie zjeść,
- ludzie, robiąc zakupy, nie zwracają uwagi na daty ważności,
- ludzie źle przechowują żywność,
- ludzie wyrzucają nieładnie wyglądające warzywa, owoce do śmietnika.

W jaki sposób zapobiec marnowaniu jedzenia?

- dowiedz się, czy w okolicy ktoś nie zbiera resztek jedzenia dla zwierząt,
- rozsądnie planuj, ile jedzenia zabierasz ze sobą do szkoły,
- możesz podzielić się drugim śniadaniem z kolegą lub koleżanką,
- możesz niezjedzoną w szkole kanapkę włożyć do tosterka i zjeść ją na przykład na kolację,
- planuj zakupy i wspieraj rodziców w rozsądnych zakupach,
- wybierając produkty z lodówki, zjadaj najpierw te, których termin przydatności do spożycia się kończy,
- możesz mrozić pieczywo,
- czerstwego chleba możesz użyć jako grzanek do zupy,
- dowiedz się, czy w okolicy funkcjonuje Jadłodzielnia (foodsharing – dzielenie się z innymi żywnością, której przygotowaliśmy za dużo lub którą wcześniej kupiliśmy w nadmiarze i nie zdążymy już jej zjeść, bo za chwilę minie termin przydatności do spożycia).



5

3 minuty

Zwróć uwagę, że na świecie, mimo marnowania jedzenia, istnieje głód. To paradoks. Zapytaj uczniów i uczennice, czy ich zdaniem w Polsce głód występuje. Pozwól młodzieży podzielić się swoimi przemyśleniami, a następnie przedstaw statystyki.

Według raportu z badań niedożywienia w Polsce międzynarodowej firmy Millward Brown aż 120 000 polskich dzieci przychodzi do szkoły głodnych, a dla ponad 70 000 jedynym posiłkiem w ciągu dnia jest obiad ze szkolnej stołówki.

Źródło: Głód dzieci w Polsce, Fundacja Pomocy Dzieciom i Osobom Chorym „Kawalek Nieba”, <https://www.kawalek-nieba.pl/glod-w-polsce/>.



6

3 minuty

Zapytaj uczniów i uczennice, jaka jest różnica między głodem a niedożywieniem. Młodzież powinna dostrzec różnicę. Zwróć uwagę, że w wielu krajach globalnego Południa głód jest zjawiskiem obecnym na szerszą skalę. W Polsce mówimy raczej o niedożywieniu. Warto umieć rozróżniać te dwa pojęcia.

Niedożywienie – sytuacja, w której nie dostarczamy organizmowi odpowiedniej liczby kalorii oraz wystarczającej ilości wszystkich składników odżywczych.

Głód – stan organizmu ludzkiego lub zwierzęcego spowodowany całkowitym lub częściowym pozbawieniem go pokarmu.

Źródło: Encyklopedia PWN.



7

4 minuty

Podziel klasę na pary. Poproś o rozmowę i zebranie odpowiedzi na pytanie: Jakie są przyczyny głodu na świecie? Poproś, by pary zapisały swoje spostrzeżenia na kartkach A3 (wróćcie do nich po obejrzeniu filmu). Od razu zapowiedz młodzieży, że za chwilę zobaczy film o kilku (nie wszystkich) przyczynach głodu na świecie. Zaznacz, że po filmie będzie czas na przyjrzenie się spisany wcześniej przyczynom.

Do podziału na pary możesz użyć sznurków. Przygotuj o połowę sznurków mniej niż w klasie jest uczniów i uczennic. Chwyć wszystkie sznurki pośrodku – tak, by końcówki luźno zwisały – i poproś, aby każda osoba w klasie złapała jeden koniec. Następnie puść sznurki, a wtedy okaże się, które osoby trzymają ten sam sznurek, tym samym tworząc parę.



8

6 minut

Pokaż klasie film pt. Skąd się bierze głód – najpilniej strzeżona tajemnica XXI wieku przygotowany przez Instytut Globalnej Odpowiedzialności (5:05) (<http://bit.ly/FilmIGO>).

Po obejrzeniu filmu poproś pary, aby połączyły się w czteroosobowe grupy i stworzyły wspólną listę przyczyn głodu na świecie. Zaznacz, że można wypisać również te przyczyny, o których nie wspomniano w filmie. Po wykonaniu zadania poproś chętne grupy o przeczytanie wypracowanej informacji.



9

4 minuty

Przyczyny głodu (przedstawione w filmie):

- decyzje polityczne (na przykład dotowanie rolnictwa globalnej Północy, dzięki czemu rolnicy i rolniczki z Północy mogą dużo taniej sprzedawać swoje towary w krajach globalnego Południa, na skutek czego upada tam rolnictwo),
- spekulacje cenami i utowarowienie żywności,
- klęski nieurodzaju,
- konflikty zbrojne,
- skrajne ubóstwo.

Przyczyny głodu niewymienione w filmie:

- autorytarne formy sprawowania władzy,
- kryzysy migracyjne i uchodźstwo,
- walka o zasoby naturalne,
- zmiana klimatu,
- zawłaszczanie ziemi,
- dyskryminacja w dostępie do ziemi,
- brak zdolności państwa do ochrony przed klęskami żywiołowymi,
- niedostateczna pomoc międzynarodowa – humanitarna i rozwojowa.

Źródło: Głód na świecie, Instytut Globalnej Odpowiedzialności, <http://glod.igo.org.pl/fakty/przyczyny-glodu>

Podsumowanie



10

5 minut

Przypomnij słowa Pana Jezusa: „Wy dajcie im jeść” (Mt 14, 15). Zadać pytanie uczniom i uczennicom i zbierz ich odpowiedzi na tablicy lub dużym arkuszu papieru: Co możemy zrobić, żeby ograniczyć głód w różnych rejonach świata?

Przykładowe działania prowadzące do ograniczenia głodu na świecie:

- modlić się o wspieranie zrównoważonego rolnictwa na świecie,
- podczas zakupów zwracać uwagę na to, skąd pochodzą towary i wybierać te, przy produkcji których nie są łamane prawa człowieka, nie dewastuje się środowiska naturalnego (wyświetl logo Fairtrade i opowiedz krótko o założeniach sprawiedliwego handlu, źródło: Fairtrade Polska, <http://www.fairtrade.org.pl>),
- wpływać na polityków i polityczki, by działali zgodnie z Celami Zrównoważonego Rozwoju,
- wspierać akcje takie jak:
 - zapewnienie dostępu do żywności na terenach doświadczonych klęskami żywiołowymi lub konfliktami zbrojnymi w ramach pomocy humanitarnej (<https://www.pah.org.pl/co-robimy/zywnosc/>; <http://bit.ly/PCPMŻywność>),
 - program dożywiania dzieci Pajacyk (<https://www.pajacyk.pl>),
 - petycja Avaaz, na przykład Powstrzymajmy głód i marnowanie żywności (https://secure.avaaz.org/pl/food_waste_loc/).



11

2 minuty

Powiedz klasie, że w 2015 roku wszystkie państwa członkowskie ONZ przyjęły dokument Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 zawierający Cele Zrównoważonego Rozwoju. Wśród nich w Celu 2. znalazło się postanowienie wyeliminowania głodu, osiągnięcia bezpieczeństwa żywnościowego i lepszego odżywiania oraz promowania zrównoważonego rolnictwa (materiały związane z Celami znajdziesz w źródłach na końcu scenariusza).



12

2 minuty

Odmówcie wspólnie wybraną modlitwę w intencji wspierania zrównoważonego rolnictwa na świecie.

Praca domowa

1. Poproś młodzież, aby w najbliższym tygodniu dowiedziała się, czy w którymś sklepie w okolicy można kupić produkty Fairtrade (alternatywą jest poszukanie takich sklepów w Internecie). Zachęć także do tego, żeby każda osoba zastanowiła się, jakie działania chce podjąć na rzecz walki z głodem i niedożywieniem na świecie.
2. Poleć klasie stronę Instytutu Globalnej Odpowiedzialności: <http://glod.igo.org.pl>, gdzie uczniowie i uczennice znajdą informacje na temat głodu na świecie, infografiki, a także quiz. Zachęć, by każda osoba zapoznała się przynajmniej z jednym materiałem zamieszczonym na tej stronie i opowiedziała o nim swojemu koledze lub koleżance z ławki.

Źródła:

- Martin Caparros, *Głód*, Kraków 2016.
- Głód, w: Encyklopedia PWN, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/glod;4008375.html>.
- Magdalena Gałek, *Wyrzucasz jedzenie? Wypróbuj Foodsharing!*, 30.10.2016, <https://pl.aleteia.org/2016/10/30/wyrzucasz-jedzenie-wyprobuj-foodsharing/>.
- Marcin Gerwin, *Żywność i demokracja. Wprowadzenie do suwerenności żywnościowej*, Kraków 2011, http://globalnepoludnie.pl/IMG/pdf/Zywnosc_i_demokracja-2.pdf.
- Żywność, Polska Akcja Humanitarna, <https://www.pah.org.pl/co-robimy/zywnosc/>.
- Akcja „Pajacyk”, <https://www.pajacyk.pl>.
- *Przyczyny głodu*, Instytut Globalnej Odpowiedzialności, <http://glod.igo.org.pl/fakty/przyczyny-glodu>.
- *Prawo do żywności*, Polska Akcja Humanitarna, 2013, https://www.pah.org.pl/app/uploads/2017/06/2017_dlaszko_l_prawo_do_zywnosci.pdf.
- *Głód na świecie*, Instytut Globalnej Odpowiedzialności, <http://glod.igo.org.pl>.
- Fairtrade Polska, <http://www.fairtrade.org.pl>.
- Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie, https://www.ekonsument.pl/a_c7_zywnosc.html.
- *Czy możliwy jest świat wolny od głodu?*, https://www.ekonsument.pl/materialy/publ_443_broszurka_2011.pdf.
- Zestaw plansz zawierający podstawowe informacje na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>.
- Platforma Społeczna ONZ, *Cel 2: Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo*, <http://www.un.org.pl/cel2>.
- Marta Sapała, *Na marne*, Wołowiec 2019